ZGORZELEC I GÖRLITZ, DWA MIASTA NAD NYSĄ

Fot. Frank Vincentz, CC BY-SA 3.0, Wikimedia Commons

Do maja 1945 roku Zgorzelec był wschodnią częścią Görlitz. Granica na Nysie Łużyckiej rozdzieliła jedno miasto na dwa, a dziś przechodzi się między nimi pieszo po moście, bez kontroli. Po polskiej stronie masz miasto powiatowe, po niemieckiej Stare Miasto, w którym kręcono filmy.

JEDNO MIASTO, DWA PAŃSTWA

Gród nad Nysą powstał w 1131 roku, a prawa miejskie miasto dostało w XIII wieku (najczęściej podaje się rok 1303, ale źródła się różnią). Od 1346 do 1815 roku należało do górnołużyckiego Związku Sześciu Miast. W latach 1697–1763 rządzili tu królowie Polski August II Mocny i August III Sas, a przez miasto biegła jedna z tras z Drezna do Warszawy. W 1815 roku miasto weszło w skład Prus. W 1945 roku granica poszła nurtem Nysy Łużyckiej: prawobrzeżna część trafiła do Polski, a dotychczasowych mieszkańców wysiedlono do Niemiec. Polska nazwa Zgorzelec obowiązuje od 1948 roku.

STARE MIASTO W GÖRLITZ

Görlitz należy do niewielu niemieckich miast tej wielkości, których nie zniszczyła II wojna światowa. Zachował się układ ulic i zabudowa z wielu epok. W latach 1995–2016 anonimowy darczyńca przekazał miastu ponad 10 milionów euro, z czego wyremontowano dwie trzecie kamienic Starego Miasta.

Wnętrza i ulice miasta służyły za plan filmowy. Według niemieckiej Wikipedii Wes Anderson zimą 2012/2013 nakręcił tu sceny do filmu „Grand Budapest Hotel”: w secesyjnym domu towarowym przy Demianiplatz i w Stadthalle. W 2013 roku przy Untermarkt kręcono też sceny do „Złodziejki książek”.

MOST STAROMIEJSKI

Stalowy most na Nysie łączy oba miasta. Otwarto go 20 października 2004 roku. Poprzedni most, z 1907 roku, wycofujące się wojska niemieckie wysadziły 7 maja 1945 roku. Kontrolę graniczną na moście zniesiono po wejściu Polski do strefy Schengen w 2007 roku. Tuż przy nim na obu brzegach stoją dawne młyny, trójkołowy i czterokołowy.

DOM JAKOBA BÖHMEGO

Jakob Böhme, szewc z Görlitz, urodził się około 1575 roku w Starym Zawidowie, a zmarł w 1624 roku. Czytał Biblię i pisma mistyków, a swoje wizje spisał w książkach. Jego dom stoi w Zgorzelcu. Według opisów mieści się w nim wystawa o Böhmem i punkt informacji turystycznej, a aktualne funkcje sprawdź na stronie miasta. Uchodzi za pierwszego filozofa piszącego po niemiecku, a nie po łacinie.

MUZEUM ŁUŻYCKIE W ZGORZELCU

Muzeum otwarto w 2007 roku w budynku przy ulicy Daszyńskiego 15. Od 2010 roku pokazuje wystawę stałą z wnętrzem chaty łużyckiej z XVIII i XIX wieku. Odtworzono ścianę o konstrukcji przysłupowej z resztek chaty ze Skrzydlic. Część eksponatów wypożyczono z muzeum w Görlitz. Muzeum organizuje też wystawy czasowe.

ZGORZELECKI DOM KULTURY

W Zgorzelcu działa Zgorzelecki Dom Kultury. Program wydarzeń i godziny sprawdź na stronie miasta.

PUNKT PROGRAMU	Orientacyjny czas
SPACER PO STARYM MIEŚCIE W GÖRLITZ	2 do 3 godzin
MOST STAROMIEJSKI I NABRZEŻE	20 do 30 minut
MUZEUM ŁUŻYCKIE	około 1 godziny
CAŁY DZIEŃ W OBU MIASTACH	5 do 6 godzin

Czasy są orientacyjne i zależą od tempa zwiedzania.

O CZYM WARTO WIEDZIEĆ WCZEŚNIEJ

- Przejście przez most trwa kilka minut. Kontroli granicznej nie ma, ale weź dowód osobisty albo paszport.
- W Görlitz płaci się w euro, w Zgorzelcu w złotych. Karty działają w obu miastach, a część punktów nad mostem przyjmuje obie waluty.
- Godziny otwarcia i ceny sprawdź na stronach muzeów i miast.

CO OBOK

Po polskiej stronie leży zamek Czocha, a w stronę gór Złotoryja. Jelenia Góra z Cieplicami jest około 1,5 godziny jazdy dalej, opisana w osobnym przewodniku.

PRZYDATNE LINKI

- Zgorzelec, strona miasta
- Görlitz, strona miasta
- Wikipedia, Zgorzelec

MAŁO KTO WIE

- **W Zgorzelcu mieszkało 3200 greckich dzieci.** Po greckiej wojnie domowej do Zgorzelca trafili uchodźcy. Pod koniec 1950 roku w tutejszym ośrodku wychowawczym przebywało 3200 greckich i macedońskich dzieci. Ośrodek zlikwidowano w 1951 roku.
  Źródło: Wikipedia, Zgorzelec
- **Układ graniczny podpisano w Zgorzelcu.** 6 lipca 1950 roku PRL i NRD uznały tu formalnie granicę na Odrze i Nysie Łużyckiej.
  Źródło: Wikipedia, Zgorzelec
- **Miasta chciały razem zostać Europejską Stolicą Kultury.** Wspólny wniosek nie przyniósł tytułu. Władze obu miast podpisały też 8 lipca 2003 roku deklarację o utworzeniu Europa-Miasta.
  Źródło: Wikipedia, Görlitz

Fakty w tym przewodniku sprawdzono w listopadzie 2026 r.

AUTOR
Marcin Roszak

Związany z Cieplicami. Zgłosił do budżetu obywatelskiego odbudowę wieży widokowej na Sołtysiej Górze i pilnował projektu aż do jej otwarcia. Przewodniki opracowuje na podstawie sprawdzonych źródeł. Więcej: marcinroszak.eu.